

79 . Fulgeriș | Comuna: Pâncești | Județ: Bacău | Punct: Dealul Fulgeriș - La Trei Cireși | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 24221.02

Perioade: Preistorie, Protoistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, La Tène

Tipuri sit: descoperire izolată

Categorii sit: Domestic

Autori: Dimitrie-Ovidiu Boldur, Marius-Ovidiu Ghiur, Lăcrămioara Elena Istina, Marius Alexandru Istina, Carmen-Silvia Munteanu, Ciprian Panait, Eduard Petrea, Marius-Gabriel Roșu

Instituții: Complexul Muzeal "Iulian Antonescu", Bacău, Universitatea Bacău, Complexul Muzeal "Iulian Antonescu", Bacău, Complexul Muzeal "Iulian Antonescu", Bacău, Universitatea Bacău, Universitatea Bacău, Universitatea Bacău, Universitatea "Spiru Haret", București

Raport

Situl arheologic în care s-au desfășurat cercetări arheologice în campania din anul 2005, în perioada 27 iunie–30 iulie, se află situat în satul Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, pe Dealul Fulgeriș, punct denumit de localnici La 3 cireși. Cercetările din această campanie au fost efectuate cu finanțare de la Consiliul Județean Bacău, beneficiind și de sprijinul autorităților locale oferite de Primăria comunei Pâncești și a școlii generale din satul Fulgeriș.

Situl arheologic de la Fulgeriș a fost cercetat în mod perieghetic de către V. Căpitanu în anii '801, care a întreprins între anii 1987-1988 un sondaj în acest sit. În anul 2000 ne-a încredințat nouă continuarea cercetării așezării eneolitice din acest punct.

Prin sondajul efectuat de către V. Căpitanu acesta a ajuns la concluzia că în acest punct preponderentă este așezarea cucuteniană, dar s-au descoperit și vestigii arheologice din epoca bronzului și epoca Latène.

Un motiv pentru care încercăm să grăbim cercetarea acestui sit (fapt îngreunat de lipsa de fonduri pentru cercetarea arheologică) este degradarea terenului din două motive serioase: pe de o parte acțiunea factorilor naturali, dar și a celor antropici. Între factorii naturali se numără apropierea botului de deal pe care este amplasat situl arheologic de o râpă, care macină înspre partea de NE, producând diverse alunecări de teren. Factorul antropic acționează prin arături agricole anuale care afectează situl aflat la adâncime mică (aici sunt terenuri în proprietate particulară).

Din cauza acționării celor două tipuri de factori degradanți s-a constatat, prin reluarea cercetărilor în 2003-2005, că stratigrafia se prezintă altfel față de anii '80, dispărând cu totul urme ale straturilor ce erau deasupra culturii Cucuteni, chiar în acest moment arătura pătrunde în stratul arheologic ce aparține acestei culturi eneolitice. Urme arheologice care au aparținut epocii bronzului – cultura Costișa și epoca geto-dacă – faza „clasică” a sec. I a.Chr - I p.Chr.2 sunt descoperite în stratul arheologic de epocă eneolitică, materializându-se prin fragmente ceramice aparținând epocilor amintite și o lamă de fier de epocă geto-dacă. De asemenea din epoca geto-dacă au mai fost descoperite și un număr de gropi (ce vor fi descrise în cuprinsul raportului) care au perforat stratul arheologic cucutenian.

Astfel, raportul prezintă rezultatele cercetărilor arheologice din cele trei secțiuni (SVI, SV și SVI) deschise în anul 2005, care cuprind descrierea locuințelor surprinse în această campanie (L3 și L4) și a celor zece gropi, stratigrafia secțiunilor, principalele descoperiri, ilustrația acestora și ridicarea topografică a sitului.

Situl arheologic este situat în SE județului Bacău în dreapta ținuturilor deluroase ale acestuia, pe Dealul Fulgeriș, care ocupă partea de V a Colinelor Tutovei, ca subunitate a Podișului Bârladului. Limitele care

evidențiază cel mai bine contactul unor domenii cu trăsături distincte ale mediului natural sunt, mai ales, cele sudice – pârâul Fulgeriș, de unde și denumirea localității, și la NV pârâul Soci; deci ocupă o zonă de interfluviu. Limita de E este dată de un mic afluent al pârâului Fulgeriș, iar la V Dealul Cristea aflat în prelungirea Dealului Fulgeriș, ce reprezintă limita de V a Podișului Bârladului spre Siret.

Din punct de vedere morfostructural, Dealul Fulgeriș, ca subunitate a Colinelor Tutovei, este amplasat pe un fragment eterogen care aparține flancului sudic al Platformei Moldovenești. Din punct de vedere litologic această subunitate dispune de o cuvertură sedimentară groasă. Formațiunile de suprafață aparțin pliocenului și au o structură monoclinală (NV-SE) și sunt formate în general dintr-un complex de argile și marne cu alternanțe de nisipuri la care se adaugă unele orizonturi subțiri de gresii. La partea superioară a acestora se întâlnesc luturi loessoide subțiri. Depozitele fluviatile luto-nisipo-argiloase pot fi observate în lungul văii pârâului Fulgeriș de vârstă cuaternară.

Interfluviul colinar (Dealul Fulgeriș) sub formă de platou are altitudini cuprinse între 200 m la S spre pârâul Fulgeriș și 300 m în zona superioară spre N. Scăderea în altitudine de la N spre S fiind caracteristică în general Podișului Bârladului. Tipic pentru morfologia acestei regiuni este relieful condiționat de structura monoclinală: interfluviu asimetric tip cuestă. Dealul Fulgeriș se înscrie în aliniamentul de cuestă specific Colinelor Tutovei.

Pârâul Fulgeriș prezintă un curs cu o orientare E-V; terasele sunt dispuse asimetric fiind distruse în general de procesele de versant (eroziunea torențială, alunecările de teren). În această zonă au fost identificate un număr de patru terase, punctul arheologic fiind plasat pe terasa de 50-55 m a pârâului Fulgeriș pe versantul drept.

Versantul sudic al Dealului Fulgeriș (unde este amplasat punctul arheologic) prezintă o frecvență mare a proceselor de versant, considerată o zonă cu teren degradat, drept urmare acesta fiind un motiv important în salvarea prin cercetări arheologice sistematice a sitului depistat pe Dealul Fulgeriș.

Stațiunea este menționată prima dată într-un articol apărut în 19823, semnat de către V. Căpitanu în care sunt prezentate o serie de descoperiri cercetate de acesta în mod perieghetic4. Ulterior, între 1987-1988 acesta efectuează câteva sondaje în acest sit, însă rezultatele cercetărilor întreprinse sunt sumar prezentate în raport5, nefiind publicate planuri de săpătură sau un alt tip de ilustrație privitoare la sondaj.

Cercetările arheologice în situl de la Fulgeriș au fost reluate în anul 20036 colectivul a avut următoarea componență: Al. Artimon – responsabil științific, Lăcrămioara Elena Istina – arheolog, M.A. Istina – muzeograf, Irina David – conservator. În cadrul acestei campanii una din principalele constatări este aceea că într-adevăr procesele de eroziune în zonă sunt extrem de grave pentru situl arheologic. Astfel, față de anii '80 când au fost întreprinse primele sondaje și când au fost surprinse în strat arheologic un nivel subțire de locuire geto-dacic și unul din epoca bronzului, sub care era cel eneolitic, mai substanțial, din perioada culturii Cucuteni, în anul 2003 am descoperit imediat sub stratul arabil stratul arheologic aparținând culturii Cucuteni. Mărturiile arheologice de dinaintea stratului eneolitic constând doar din câteva urme materiale pătrunse în stratul arheologic cucutenian și câteva gropi ce-au perforat acest strat arheologic.

În campania din anul 20047 s-au continuat cercetările, colectivul fiind format din: Lăcrămioara Elena Istina – responsabil științific și Felix Adrian Tencariu – arheolog. Cercetările au fost finanțate de către Consiliul Județean Bacău, forța de muncă fiind asigurată de muncitori angajați cu contract de prestări de servicii. De asemenea, în această campanie au participat la cercetările de la Fulgeriș și următorii studenți de la Univ. Bacău, Facultatea de Litere, Secția Istorie-Limbă Străină: Munteanu Carmen-Silvia, Ghiur Marius-Ovidiu, Panaite Ciprian, Petrea Eduard, Munteanu Oana-Iulia. În această campanie au fost urmărite în continuare obiectivele principale: stabilirea stratigrafiei sitului și întinderea așezării.

În ceea ce privește extinderea așezării din perioada culturii Cucuteni în campania din anul 2005 am reușit să observăm în extremitatea de NE a secțiunii SIV limita așezării în această parte a sitului. Tot în această campanie au mai fost trasate secțiunile SV și SVI, din care s-a recuperat un valoros material din perioada culturii Cucuteni.

Situl arheologic de la Fulgeriș a beneficiat în anul 2005 de studierea materialului osteologic provenit din campaniile 2003-2005, studiu realizat prin amabilitatea prof. univ. dr. Sergiu Haimovici8.

Obiectivele cercetării științifice constau în primul rând în salvarea sitului arheologic de la degradarea anuală, degradare ce se manifestă atât prin factorul natural: eroziuni, alunecări de teren, dar și prin intervenția factorului antropic: intervenția asupra sitului prin lucrările agricole anuale.

De asemenea, se urmărește stabilirea stratigrafiei așezării cucuteniene, cât și întinderea acesteia pe Dealul Fulgeriș, urmărind astfel să stabilim numărul locuințelor din cuprinsul așezării, tipul și mărimea acestora, instalațiile de foc, tipul anexelor etc. în vederea creionării tipului de așezare cucuteniană ce a viețuit pe Dealul Fulgeriș.

În cercetarea sitului arheologic de pe Dealul Fulgeriș s-a aplicat metoda clasică a investigării prin trasarea de secțiuni realizate manual, forța de muncă folosită fiind (în prima parte a cercetărilor) asigurată de către studenții din anul I ai Facultății de Litere, Secția Istorie-Limbi Străine din cadrul Universității din Bacău, care și-au desfășurat în această perioadă practica de specialitate, iar în a doua parte de către muncitori angajați cu contract de prestări de servicii din sat. Aceste secțiuni, în anii 2003-2005 au fost amplasate pe direcția NE-SV, cu deviație de 100 și au fost numerotate cu cifre latine. Secțiunile au fost ulterior împărțite în carouri, numerotate cu cifre arabe, care au fost împărțite la rândul lor în două (exemplu: c. 1 conține c. 1a și c. 1b).

Secțiunile din campania 2005 au avut o lungime de: SIV 25 x 2 m, SV 20 x 2 m și SVI 10 x 2 m și au fost trasate perpendicular pe panta terenului. Numerotarea metrilor s-a făcut de la SE la NV. Între cele două secțiuni (SIV și SV, care sunt paralele) s-a lăsat un martor de 0,50 m.

În această campanie situația stratigrafică este diferită de cea din campaniile anterioare, deoarece în acest an cercetările s-au efectuat pe marginile botului de deal și s-a constatat dispariția unui strat de pământ și anume a celui dintre pământul vegetal și cel galben închis, acest lucru datorat alunecărilor de teren și eroziunilor mai puternice pe marginile dealului, decât pe platoul acestuia, unde au fost amplasate secțiunile din campaniile 2003-2004.

Astfel, stratigrafia din aceste campanii se prezintă astfel: la suprafață se află stratul vegetal (care este de o grosime cuprinsă între 0,13-0,33 m, în funcție de panta terenului), urmat apoi de un strat de pământ de culoare galben închis, strat în care se află materialul arheologic cucutenian (dar în care au pătruns și materiale arheologice aparținând altor epoci, cum ar fi din epoca bronzului și epoca geto-dacă „clasică”); acest strat are o grosime cuprinsă între 0,50-0,62 m. Urmează apoi stratul de pământ de culoare galbenă, steril din punct de vedere arheologic.

Cercetările arheologice au fost întreprinse în perioada 27.06.2005-30.07.2005 în partea nordică a satului Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău, punctul Dealul Fulgeriș/La 3 cireși, cu finanțare de la Consiliul Județean Bacău. În acest an ne-am bucurat și de sprijinul autorităților locale ale comunei Pâncești, reprezentate prin domnul primar Ioan Moțoc și prin domnișoara director a școlii din localitate prof. Marinica Trif, care ne-au facilitat cazarea în clădirea școlii din Fulgeriș.

Menționăm, de asemenea, că la prelucrarea materialului am fost ajutați de către restauratorii instituției Iulia Voinescu și Petru Voinescu, iar în ceea ce privește desenarea unor planuri și a unor artefacte am beneficiat de ajutorul necondiționat al domnișoarei Panican Cristina-Maria, studentă în anul II a Facultății de Litere, Secția Istorie-Engleză, Univ. Bacău.

Cercetările din acest an au fost întreprinse pe următoarele proprietăți: Iftimie Gheorghe, Tarla (solă) 96, care are întocmirea actelor de proprietate în curs de desfășurare, fiind moștenitor de soție; a doua proprietate este a soților Fodor V. Floarea și Fodor D. Vasile, nr. titlu 187523/25.03.2003, tarla (solă) 94, parcelă 2051/18.

În această campanie s-au cercetat trei secțiuni numerotate în continuarea celor din 2003-2004: SIV (de dimensiuni 25 x 2 m), SV (de dimensiuni 20 x 2 m) și SVI (de dimensiuni 10 x 2 m). Trasarea secțiunilor din campania 2005 s-a realizat cu ajutorul măsurătorilor topografice realizate de către firma SC GEOCADEX SRL, reprezentată prin domnul topograf Stan Mihai. Astfel, s-au delimitat limitele secțiunilor SI/2003 și SIII/2004 în vederea stabilirii amplasamentului acestora în teren, având în vedere că vizam cercetarea locuinței L1 descoperite în secțiunea SI și de asemenea urmăream cercetarea integrală a secțiunii SIII, începute în 2004.

În cercetarea sitului arheologic de pe Dealul Fulgeriș s-a aplicat și în această campanie metoda clasică a investigării prin trasarea de secțiuni realizate manual, forța de muncă fiind asigurată în prima parte a cercetării de studenți și câțiva săteni, angajați cu contract de prestări de servicii, iar în a doua parte de muncitori din sat și studenți, angajați de asemenea cu contract de prestări de servicii. Secțiunile au fost în continuare amplasate în paralel față de cele din campaniile din anii 2003-2004, adică pe direcția NE-SV, cu deviație de 100, spre E.

Inițial în campania din 2005 s-a dorit continuarea cercetării locuinței L1, descoperită în campania din 2003, în secțiunea SI, însă din nefericire proprietarul terenului, Drăghici Costică, nu ne-a facilitat cercetarea arheologică pe proprietatea sa. Un alt obiectiv urmărit în acest an era acela de a finaliza cercetarea arheologică a secțiunii SIII, care a fost începută în anul 2004. Însă nici în acest caz nu s-a putut realiza obiectivul propus, deoarece nici pe această proprietate nu ne-am înțeles cu proprietarul Țârlea Constantin (moștenitor al d-nei Țârlea Maria, cu acte depuse la primărie pentru emitere de titlu de proprietate pe numele său). Pe această proprietate am sperat că vom reuși totuși să întreprindem investigații arheologice, având în vedere faptul că terenul era cultivat cu grâu și că nu mai dura mult până la recoltarea acestuia. Până la recoltarea grâului am hotărât trasarea secțiunii SIV, amplasată pe proprietatea pe care ni s-a permis cercetarea, și anume pe aceea a lui Iftimie Gheorghe, proprietate situată în partea estică față de proprietatea pe care s-a trasat SI/2003. Urmând ca cercetarea secțiunii SIII să fie făcută după recoltarea grâului de pe proprietatea Țârlea Constantin. Acest lucru a fost însă imposibil de realizat, deoarece ploile abundente din această vară au întârziat mult timp recoltarea grâului, astfel încât am fost nevoiți să schimbăm total obiectivele cercetării din campania 2005.

Astfel, trasarea secțiunii SIV a fost realizată pe proprietatea Iftimie Gheorghe, care se află în partea estică a proprietății Drăghici Costică, unde a fost amplasată secțiunea SI/2003. Această secțiune a urmărit în primul rând continuarea delimitării așezării cucuteniene de la Fulgeriș, dar și urmărirea stratigrafiei așezării. Dimensiunile inițiale ale secțiunii SIV au fost de 20 x 2 m, însă datorită descoperirii înspre marginea de NE a secțiunii a unei gropi de mari dimensiuni (Gr. 14), s-a hotărât prelungirea acestei secțiuni cu încă 5 m pentru a delimita acest complex. Astfel, dimensiunile finale ale secțiunii SIV au fost de 25 x 2 m, cu orientare NE-SV, cu o deviație de 100 spre E. Cercetarea secțiunii SIV între m. 20-25 poate duce la concluzia că am surprins una dintre marginile așezării cucuteniene, latura estică, deoarece între acești metri materialul arheologic a fost aproape inexistent mai ales între m. 23-25.

Având în vedere că forța de muncă era destul de numeroasă, dar și a faptului că au apărut în SIV diverse complexe care aveau continuare înspre S, s-a decis trasarea secțiunii SV, amplasată paralel cu secțiunea SIV, la SV acesteia, cu un martor de 0,50 m între acestea. Această nouă secțiune a avut dimensiunile de 20 x 2 m.

În cadrul secțiunii SV au fost surprinse resturile locuinței L3 (în prelungirea celor din secțiunea SIV), sistemul de foc al acestei locuințe (o vatră), câteva gropi; de asemenea, după cum se poate vedea și în ilustrație, au fost surprinse diverse urme, de o formă neregulată, care aveau în umplutură un pământ mai cenușos, cu urme de cărbune, resturi materiale foarte mărunțite. Aceste resturi pot fi interpretate ca provenind de la o nivelare a terenului înainte de construirea locuinței L3, urme lăsate mai ales datorită faptului că locuința era de suprafață, însă fără podea.

În a doua parte a cercetărilor, având în vedere că cercetarea uneia dintre secțiunile deschise (SIV) era spre finalizare, s-a considerat necesară deschiderea altei secțiuni, care a urmărit cercetarea singurei proprietăți cu resturi arheologice la suprafață rămase necercetate până acum din acest sit arheologic. Această proprietate aparține lui Fodor V., Floarea și Fodor D. Vasile și este situată la V de proprietatea Țârlea Constantin (a se vedea planul topografic). S-a considerat necesară amplasarea secțiunii SVI pe această proprietate deoarece e situată în marginea dinspre V a Dealului Fulgeriș, urmărind astfel surprinderea marginii vestice a așezării cucuteniene. Din cauza faptului că proprietatea se află actualmente într-o pantă apreciabilă (diferența de altitudine pe o distanță de 10 m este de aprox. de 2 m), s-a trasat aici o secțiune de dimensiuni mai mici de 10 x 2 m, considerând inițial că aici existența materialului arheologic e datorată prăbușirii acestuia din cadrul sitului de pe platforma dreaptă a dealului. Însă cercetarea secțiunii SVI a arătat faptul că așezarea în partea de SV se întindea mai mult decât e platforma actuală a Dealului Fulgeriș. Menționăm că înspre această latură a dealului se află râpa care macină dealul de la bază, provocând dese

alunecări de teren. În acest stadiu al cercetărilor putem considera faptul că platoul pe care a fost amplasată așezarea cucuteniană era mult mai mare și că el a fost micșorat cu timpul de alunecările de teren provocate pe latura vestică a dealului, astfel încât se pare că nu putem delimita latura vestică a așezării.

Amplasarea secțiunii SVI s-a realizat în continuarea secțiunii SIII/2004, cu un martor de 0,50 m, cu orientare NE-SV, cu deviație 100 spre E.

În această campanie a mai fost descoperită o locuință cucuteniană, numerotată L3, amplasată în partea vestică a secțiunilor SIV și SV, din nefericire neefectuându-se trasarea unei casete pentru a delimita locuința în întregime din lipsă de timp. În cadrul acestei locuințe a fost descoperită o vatră, care a fost secționată cu un martor aplicat în zona sa centrală. Inventarul descoperit în cadrul locuinței constă într-un bogat material ceramic, câteva unelte și statuete feminine fragmentare, precum și resturile de lutuiei arse care provin de la pereții locuinței, aceste lutuiei având diverse dimensiuni, unele fragmente atingând lungimi de 0,25 m. Locuința L3 este o locuință de suprafață fără platformă.

În secțiunea SVI a fost surprinsă o altă locuință cucuteniană, numerotată L4, în interiorul căreia a fost descoperit un cuptor de ars ceramică (C2), care se pare că în momentul distrugerii sale era plin cu vase, acestea fiind recuperate în număr destul de mare, unele dintre acestea fiind descoperite întregi. În cadrul acestei locuințe s-a descoperit, în afara perimetrului cuptorului, un bogat material ceramic, precum și statuete antropomorfe (în special feminine), oase, unelte etc.

Prin cercetarea celor trei secțiuni trasate în campania din 2005 au fost surprinse și un număr de zece gropi, numerotate în continuarea celor descoperite în 2004, și anume de la Gr. 11 la Gr. 20, gropi care aparțin o parte culturii Cucuteni, iar o parte sunt săpate de locuitorii geto-daci, din perioada sec. I a.Chr - I p.Chr, după inventarul descoperit în cadrul acestora.

Mărturiile care aparțin epocii bronzului în această campanie au fost mai rare față de campaniile trecute, fapt ce poate fi explicat prin aceea că locuirea din perioada epocii bronzului nu a coincis ca spațiu cu locuirea eneolitică, pe de o parte, iar pe de altă parte confirmă în continuare faptul că această așezare a fost de scurtă durată.

De asemeni, și mărturiile care aparțin epocii geto-dace sunt destul de rare în această campanie, materializându-se în câteva gropi menajere, specifice așezărilor, de mici dimensiuni din care a rezultat un material sărăcăcios. Oricum, așa cum a rezultat și din campaniile precedente, nici această locuire nu a fost de lungă durată, așezarea dacică de la Fulgeriș, înscriindu-se în așezările cu statut de satelit de tip „rural”.

Însă, nesurprinderea straturilor din perioada epocii bronzului și a epocii geto-dace se poate datora și deranjamentelor moderne, și anume a utilizării terenului în scopuri agricole, din cauza alunecărilor de teren etc.

Trebuie să mai menționăm că în partea vestică a secțiunii SIV s-a surprins în această campanie o groapă contemporană (determinată pe de o parte de lipsa materialului arheologic, iar pe de o parte de unele resturi descoperite în cadrul acesteia), groapă ce încă nu știm de cine și în ce scop a fost săpată, dar care se poate pune pe seama unui braconaj în situl arheologic.

Rezultatele cercetărilor din această campanie sunt doar parțiale, impunându-se ca în anul ce urmează să se continue cercetările pentru a surprinde integral locuințele L3 și L4, precum și gropile care sunt surprinse parțial în S IV, S V și S VI, în vederea recuperării restului de inventar ce există în aceste complexe pentru a putea fi restaurat.

Situl arheologic de la Fulgeriș, com. Pâncești, jud. Bacău prezintă o importanță deosebită în primul rând în ceea ce privește așezarea cucuteniană, acest lucru fiind determinat de următorii factori: pe de o parte datorită faptului că această așezare este cel mai puțin afectată de factorii naturali și antropici menționați mai sus, iar pe de altă parte datorită faptului că, în urma cercetărilor efectuate până acum în acest sit, s-a constatat că așezarea aparținând culturii Cucuteni este mai de durată decât cele din epoca bronzului sau din epoca geto-dacă.

Astfel încât așezarea cucuteniană de la Fulgeriș, situată în stânga Siretului și în partea sud-estică a județului Bacău, prin cercetarea integrală, poate veni cu noi elemente în ceea ce privește aspectul culturii

Cucuteni în zona deluroasă a județului Bacău, zona mai puțin cercetată pentru această perioadă.

Note

- 1. V. Căpitanu, Cercetări arheologice de suprafață pe teritoriul județului Bacău (II), Carpica 14, 1982, p. 139-158.
2. În analizarea materialului de epocă geto-dacă am fost ajutați de către dl. David Daniel, căruia îi mulțumim și pe această cale.
3. V. Căpitanu, op.cit., p. 148, nr. 33.
4. Zona în care a fost descoperit situl arheologic de la Fulgeriș este foarte aproape de dăva de la Răcățău cercetată de către V. Căpitanu timp de 30 de ani.
5. V. Căpitanu, Fulgeriș, Dealul Fulgeriș, „Trei cireși”, com. Pânțești, jud. Bacău, în Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992, Brăila, 1996, p. 50, nr. 108.
6. Al. Artimon, Lăcrămioara Elena Istina, M.A. Istina, Irina David, Fulgeriș, com. Pânțești, jud. Bacău, Dealul Fulgeriș, „La 3 cireși”, CCA 2004, p. 124-125, nr. 74.
7. L.E. Istina, F.A. Tencariu, Fulgeriș, com. Pânțești, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriș/ „La 3 cireși”, CCA 2005, p. 152-153, nr. 100, pl. 15; L.E. Istina, Observații privind cercetările arheologice în situl cucutenian de la Fulgeriș, jud. Bacău. Campania 2004, Carpica 34, 2005, p. 55-75.
8. Căruia îi mulțumim și pe această cale pentru amabilitate și timpul acordat cercetării materialului osteologic. Vezi S. Haimovici, A. Vornicu, Studiu arheozoologic al resturilor faunistice din situl Fulgeriș-Cucuteni A (com. Pânțești, jud. Bacău), Carpica 31.

Informații suplimentare online

[Raportul 3378 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
